

PRAVILA

CENTRALNE DEPOZITARNE AGENCIJE a.d. Podgorica

(„Službeni list RCG“, broj 28/01 i 53/07)

Prečišćeni tekst

SADRŽAJ

ZNAČENJE IZRAZA	3
I. OPŠTE ODREDBE	8
1. Obuhvatnost Pravila.....	8
2. Uputstva i Forme.....	8
3. Strani Depozitariji.....	8
4. Ugovori sa pravnim licima koji nijesu Članovi.....	8
5. Knjige i Zapisi	8
6. Povjerljivost podataka.....	9
7. Savjetodavni Odbor.....	9
8. Naknade i Kazne.....	10
II. PRAVILA ČLANSTVA	10
1. Članstvo u Agenciji	10
2. Uslovi za Prijem u Članstvo.....	11
3. Postupak za Prijem u Članstvo	12
4. Registar Članova.....	13
5. Prava i Obaveze	14
6. Obuka	15
7. Izvještaji.....	15
8. Pristup Računarskom Sistemu Agencije.....	16
9. Prestanak Članstva.....	16
10. Kaznene Mjere.....	16
11. Suspenzija.....	17
12. Određivanje Kazne.....	17
13. Neizvršene Obaveze.....	17
14. Rješavanje Sporova	18
III. PRAVILA ZA USLUGE REGISTRA.....	18
1. Opšte Odredbe.....	18
2. Članovi i Usluge.....	19
3. Prihvatljive HOV.....	20
4. Odbijanje upisa HOV	20
5. Obavještenje o odbijanju HOV.....	20
6. Fungibilnost HOV	20
7. Osnivanje Vlasničkih pozicija za Prihvatljive Hartije od Vrijednosti	20
8. Računi HOV	22
9. Sticanje Vlasništva	22
10. Otvaranje Računa HOV	23
11. Promjene Vlasničkih pozicija na Računima HOV	23
12. Promjene Vlasničkih pozicija kod Tržišnih Transakcija.....	23
13. Promjene Koje Nijesu Povezane sa Tržišnim Transakcijama (Netržišne transakcije)	24
14. Založno Pravo	24
15. Fiducijarni prenos prava svojine HOV.....	25
16. Prinudno Izvršenje, Privremene Mjere i Prisilna Prodaja HOV.....	26
17. Korporativne Aktivnosti	26
18. Upis Prestanka važenja HOV u Agenciji	27
IV. PRAVILA ZA USLUGE KLIRINGA I SALDIRANJA.....	27
1. Opšte Odredbe.....	27
2. „To street“ i „from street“ transferi.....	28
3. Kliring i Saldiranje.....	28

4. Prava i Obaveze u Postupku Ugovornog Saldiranja	30
5. Default Pravila Agencije.....	31
6. Računi Kod Banke za Saldiranje.....	31
7. Garantni Fond- utvrđivanje obaveznih uplata i njihove visine.....	31
8. Prava i Obaveze u Postupku Pojedinačnog Saldiranja	32
V. ODGOVORNOST.....	33
VI. NADOKNADA ŠTETE	34
VII. IZMJENE I DOPUNE PRAVILA	34
VIII. OBAVJEŠTAVANJA	34
IX. REVIZIJA	35
X. ZAVRŠNA ODREDBA.....	35

ZNAČENJE IZRAZA

U ovim Pravilima, Uputstvima i drugim aktima Centralne Depozitarne Agencije a.d. Podgorica (u daljem tekstu Agencija) te u ugovorima koje sklapa Centralna Depozitarna Agencija a.d., ako iz sadržaja pojedinih odredaba očigledno ne proizilazi drugačije, niže navedeni izrazi imaju sledeće značenje:

Agencija je Centralna Depozitarna Agencija a.d.. Osnovne komponente Agencije su Centralni Registar i Centralni Depozitarij za kliring i saldiranje.

Banka za Saldiranje je Centralna banka ili banka kojoj se odobri obavljanje platnog prometa između Agencije i njenih Članova u skladu sa važećim propisima.

Centralni Depozitarij za kliring i saldiranje je komponenta Agencije koja obezbeđuje Članovima depozitarne i usluge kliringa i saldiranja.

Centralni Registar je komponenta Agencije, koja obezbeđuje usluge registra HOV Članovima. Centralni Registar identifikuje Registrovane vlasnike (Stvarne vlasnike) HOV, zatim broj i klasu posjedovanih HOV i sadrži druge sa ovim povezane informacije.

Članovi su Emitenti (Članovi Emitenti), Ovlašćeni i Kastodi Učesnici (Članovi Učesnici), Berze (Berze-Članovi) kojima je Agencija odobrila da koriste različite usluge koje ona nudi. Članovi se takođe dijele na Direktne i Indirektne Članove.

Direktni Članovi su članovi Agencije koji imaju direktan - “on-line” pristup računarskom sistemu Agencije.

Indirektni članovi su Članovi Agencije koji nemaju direktan - “on-line” pristup računarskom sistemu Agencije.

Berze-Članovi su Berze koje su zaključile odgovarajući ugovor sa Agencijom i kojima je Agencija odobrila korišćenje usluga Kliringa i Saldiranja.

Članovi Emitenti su Emitenti HOV koji su zaključili odgovarajući ugovor sa Agencijom i kojima je Agencija odobrila korišćenje usluga Centralnog Registra i Centralnog Depozitarija za kliring i saldiranje.

Članovi učesnici Agencije:

Ovlašćeni Učesnik je Član Učesnik Agencije koji obavlja poslove sa sopstvenim HOV i sa HOV svojih klijenata koje su mu date na upravljanje, a koji ne obavlja kastodi poslove.

Kastodi Učesnik je Član Učesnik Agencije koji obavlja posao držanja HOV za treća lica. Kastodi učesnik drži HOV za treća lica na računima na ime (vlasničkim) i Zbirnom računu, koji moraju da budu otvoreni u Centralnom Registru i Depozitariju za kliring i saldiranje.

Datum saldiranja je treći radni dan nakon dana zaključivanja trgovine na berzi (T+3) i na taj dan se vrši prenos vlasništva sa prodavca HOV na kupca HOV, shodno pravima i obavezama iz Transakcije.

Datum transakcije je datum na koji je sklopljena Transakcija kupovine i prodaje HOV.

Fiducijarni prenos je prenos Slobodne Vlasničke pozicije Vlasnika računa (prenosioca) radi obezbjeđivanja HOV fiducijarnom licu – licu koje je imenovano i ovlašćeno da predstavlja Vlasnika računa i da djeluje u njegovo ime (povjerilac).

„**From street**“ transfer predstavlja prenos HOV sa računa HOV određenog vlasnika u Depozitariju za kliring i saldiranje na njegov račun u Centralnom Registru.

Garantni Fond čine sredstva koja obezbjeđuju Ovlašćeni Učesnici za pravovremeno saldiranje transakcija, u slučaju neispunjenja obaveza iz Ugovornog Saldiranja.

Gotovinski računi se koriste da zabilježe tokove gotovine u i izvan Agencije za sve Usluge koje se nude Članovima. Svaki Član i sama Agencija će imati jedan ili više Gotovinskih računa.

Izvršena trgovina (Locked in trade) je trgovina zaključena na Berzi, poslata Agenciji, prihvaćena i uključena u proces kliringa i saldiranja od strane Agencije.

Kliring je postupak pripremanja Transakcije za Saldiranje (naplatu). Proces Kliringa uključuje Izvještaje o trgovini, Ispravke trgovine, Poništavanje trgovine i određivanje konačnih obaveza za Saldiranje, a može da sadrži Neting.

Korporativne aktivnosti obuhvataju distribucije, kapitalizacije i privilegije koje Registrovani vlasnik ima po osnovu Vlasničke pozicije u odnosu na neku HOV.

Lista Upisanih Akcionara je lista Registrovanih vlasnika HOV u određenom vremenskom trenutku, najčešće na kraju radnog dana Dana Zapisa.

Neting je obračun konačnih obaveza Ovlašćenog Učesnika kroz kompenzaciju sa njegovim suprotnim obavezama (dostava i prijem) prema drugim Ovlašćenim Učesnicima koje proizilaze iz svih transakcija koje su uključene u Neting.

Netržišne transakcije su transakcije sa HOV koje nijesu povezane sa transakcijama na berzi. Obično se radi o zakonskim transakcijama, kao što su poklon, nasljeđivanje, zalog, fiducijarni prenos prava vlasništva itd.

Nominalni vlasnik je pravno lice, koji je Član Učesnik ili drugi strani depozitar, kojeg je Stvarni vlasnik HOV ovlastio pismenim ugovorom da registruje HOV na ime Nominalnog vlasnika i da obavlja druge transakcije u vezi sa HOV za račun Stvarnog vlasnika ili drugog Nominalnog vlasnika.

Obračunski račun je račun koji se otvara u Centralnom Depozitariju za kliring i saldiranje za Ovlašćenog Učesnika koji učestvuje u Ugovornom Saldiranju. Obračunski račun je račun koji se koristi za obračun obaveza, odnosno potraživanja koja proističu iz Ugovornog Saldiranja pojedinog Člana.

Opterećene pozicije su Vlasničke pozicije na kojima je upisana Zaloga ili Fiducijarni prenos vlasništva koji nema za posledicu stvaranje Slobodne Vlasničke pozicije na Računu HOV osobe na koju se Vlasnička pozicija prenosi. U okviru Računa HOV Opterećene pozicije su odvojene od Slobodnih Pozicija.

Poziv na broj Agencija saopštava Članovima a koristi se kod naloga za plaćanje, u slučaju da je Član dužan da uplati novčana sredstva na račune Agencije. Koristi ga i Agencija kada obavlja plaćanje Članu.

Prenos znači prenos Vlasničkih pozicija između Računa HOV i između Registrovanih Pozicija u okviru istog Računa HOV. Prenos između Registrovanih Pozicija ne podrazumijeva prenos Vlasničkih prava.

Pravni Prenos je prenos Vlasničkih pozicija iz pravnih razloga, a ne iz razloga saldiranja trgovine. Na primjer, nasleđe, poklon, itd.

Prihvatljiva HOV je HOV koju je Agencija prihvatila da uvrsti u Centralni Registar. Sve Transakcije s Prihvatljivim HOV koje su sklopljene na Berzi prihvataju se za Kliring i Saldiranje u Centralni Depozitarij za kliring i saldiranje.

Postupak Prenosa je procedura i metod koji se koristi za prenošenje Vlasničke pozicije iz Registra Emitenta u Centralni Registar Agencije. Postupkom Prenosa se prenosi Vlasnička pozicija u dematerijalizovanim HOV kao i svako opterećenje (dodatna obaveza) koja može ići uz Vlasničku poziciju koja se prenosi.

Račun HOV je elektronski zapis koji vodi Agencija, a koji prikazuje Vlasničke pozicije Vlasnika računa. Račun HOV takođe sadrži istorijat transakcija koje su se dogodile na računu i koje su dovele do trenutnog stanja Vlasničkih pozicija iskazanih na računu. U Centralnom Registru se vode Individualni, Nominalni, Zbirni, Zajednički i Računi HOV Emitenta. U Centralnom Depozitariju za kliring i saldiranje se vode Privatni Računi HOV, Računi HOV Klijenata, Zbirni i Obračunski računi Članova.

Klijentov Račun HOV otvara Ovlašćeni Učesnik u Centralnom Depozitariju za kliring i saldiranje za čuvanje Vlasničkih pozicija svojih klijenata koje su mu predate na upravljanje.

Zbirni Račun HOV (Omnibus Account) se vodi u Centralnom Registru i Depozitariju za kliring i saldiranje za svakog Kastodi Učesnika koji se ponaša kao Nominalni vlasnik. Vlasničke pozicije individualnih vlasnika na Zbirnom Računu su pomiješane sa Vlasničkim pozicijama drugih individualnih vlasnika i drže se kao jedna agregatna pozicija. Otvaranjem Zbirnog računa Kastodi Učesnik je odgovoran za vođenje sopstvenog računovodstva, da bi mogao odrediti Stvarne vlasnike Vlasničkih pozicija koje čine agregatnu poziciju.

Individualni Račun HOV se vodi u Centralnom Registru i Vlasnik računa je svako pravno ili fizičko lice, koji je Stvarni vlasnik Vlasničke pozicije.

Zajednički Vlasnički Račun (Joint Account) je Račun HOV koji se otvara radi držanja Vlasničkih pozicija koje nisu u potpunosti u vlasništvu Vlasnika računa već su zajedničko vlasništvo više Vlasnika računa u okviru Centralnog

Registra. Vlasnik računa koji ima status Zajedničkog Vlasničkog Računa ima pravo da daje instrukcije Agenciji u vezi sa korišćenjem i raspolaganjem zajedničke Vlasničke pozicije.

Nominalni Račun HOV (Nominee Account) se vodi u Centralnom Registru i Vlasnik računa je svako pravno lice, koje je Nominalni vlasnik Vlasničke pozicije.

Privatni Račun HOV (Proprietary Account) se vodi u Centralnom Depozitariju za kliring i saldiranje za svakog Člana Učesnika – Kastodi Učesnika ili Ovlašćenog Učesnika; koristi se za čuvanje Vlasničkih pozicija koje su u privatnom vlasništvu Učesnika tj. za koje je Vlasnik računa Stvarni vlasnik.

Račun HOV Emitenta (Treasury Stock Account) se vodi u Centralnom Registru za Članove Emitente i služi za vođenje akcija emitovanih od strane tog Emitenta koje je Emitent otkupio na Berzi.

Radni dani Agencije su svi dani osim subote, nedjelje i dani na koje se ne radi shodno zakonu.

Rokovima Agencija utvrđuje vrijeme u kojem se neka radnja mora obaviti ili utvrđuje konačni dan do kojega se radnja mora obaviti.

Registrovani vlasnik je Stvarni vlasnik ili Nominalni vlasnik HOV registrovan u Centralnom Registru.

Saldiranje je zamjena HOV za novčana sredstva, shodno pravima i obavezama iz sklopljene Transakcije, Pravilima koja se odnose na Saldiranje i Uputstvima.

Ugovorno Saldiranje je forma Saldiranja koju nudi Agencija. U trenutku saldiranja, Agencija u skladu sa principom Novacije, postaje druga strana u svim transakcijama koje su prihvaćene za Ugovorno Saldiranje. Na Datum Saldiranja, Agencija garantuje za one transakcije koje treba da budu saldirane po režimu Ugovornog Saldiranja.

Novacija je zamjena za drugu stranu u svakoj transakciji koju obavlja Agencija u procesu Ugovornog Saldiranja. Kao rezultat Novacije, za svaku stranu pojedine transakcije – za prodavca i za kupca - Agencija postaje druga strana i prihvata sve obaveze saldiranja druge strane u transakciji.

Pojedinačno Saldiranje- TFT (Trade For Trade) Saldiranje je forma Saldiranja koju nudi Agencija. Agencija ne garantuje saldiranje trgovina iz ovog režima, već ono zavisi od raspoloživosti novčanih sredstava i HOV u trenutku saldiranja.

Stvarni vlasnik (Beneficial Owner) je svako lice koje zadovoljava sledeće zahtjeve: (1) da je Registrovani vlasnik HOV koji nije Nominalni vlasnik HOV ili je ovlastio, saglasno pismenom ugovoru, Nominalnog vlasnika, da radi u njegovo ime; (2) ima novčanu korist na osnovu vlasništva nad HOV; (3) upravlja pravom glasa; (4) ima pravo da dobije stvarno vlasništvo nad određenim HOV (na primjer, u slučaju plaćenih ali ne i primljenih HOV).

Stvarni vlasnik nije Nominalni vlasnik koji je zaključio pismeni ugovor sa Stvarnim vlasnikom. Stvarni vlasnik ne mora biti isto lice kao i Vlasnik računa.

Slobodne pozicije su Vlasničke pozicije koje nisu Opterećene pozicije ili zamrznute pozicije. Jedino se Slobodne pozicije mogu koristiti za Kliring i Saldiranje u Centralnom Depozitariju za kliring i saldiranje.

„**To street**“ **transfer** predstavlja prenos HOV sa računa određenog vlasnika u Centralnom Registru na račun HOV, tog vlasnika, u Depozitariju za kliring i saldiranje.

Transakcija je ugovor između Ovlašćenih Učesnika ili između Ovlašćenog Učesnika i njegovog klijenta, o kupovini i prodaji HOV. S obzirom da se radi o Tržišnim Transakcijama, uslovi ugovora uključuju i odredbe važnih pravila Berze.

Tržišna Transakcija je rezultat Trgovine obavljene na Berzi. Tržišne transakcije koje je Agencija prihvatila za Člana - Berzu predstavljaju Izvršene trgovine.

Ugovor o članstvu je ugovor koji je potpisala Agencija i pravno lice koje je Agencija prihvatila za Člana, i tim ugovorom to pravno lice stiče pravo da koristi Usluge koje Agencija pruža Članovima. Ova Pravila čine sastavni dio Ugovora o članstvu.

Uputstva detaljno opisuju način na koji Agencija pruža usluge i kako ih Članovi koriste. Uputstva predstavljaju dopunu Pravila.

Usluge su vrste poslovnih aktivnosti koje Agencije nudi svojim Članovima.

Vlasničke pozicije pokazuju količine HOV određenog tipa i ISIN-a koje se vode na Računu HOV. Otplaćene Vlasničke pozicije se vode odvojeno od Neotplaćenih. Opterećene Vlasničke pozicije vode se odvojeno od Slobodnih.

Otplaćene pozicije pokazuju količine HOV određenog tipa i ISIN-a koje se vode na Računu HOV, koje su plaćene u potpunosti.

Neotplaćene pozicije pokazuju količine HOV određenog tipa i ISIN-a koje se vode na Računu HOV, koje je Stvarni vlasnik dobio pod uslovima budućih plaćanja na otplate i koje trenutno nisu otplaćene.

Pozicija registrovana sa Emitentom je Vlasnička pozicija upisana na Računu HOV o kojoj su podaci dostupni Članu Emitentu. Ova Vlasnička pozicija nije dostupna Članovima Učesnicima, i njome može raspolagati samo Vlasnik računa i to putem naloga datog Agenciji ili Emitentu.

Vlasnik računa je domaće ili strano, fizičko ili pravno lice, ili akcionarsko društvo na čije ime se vodi Račun HOV. U slučaju Zbirnog računa, Vlasnik računa je Kastodi Učesnik, koji je otvorio Račun HOV.

I. OPŠTE ODREDBE

1. Obuhvatnost Pravila

- 1.1. Pravila definišu prava i obaveze Agencije i njenih Članova u vezi sa Uslugama koje Agencija nudi. Dodatna prava i obaveze Agencije i njenih Članova kao i Ugovor o članstvu i svaki drugi sporazum su definisani Uputstvima Agencije. Pravila obavezuju sve Članove.
- 1.2. Usluge koje pruža Agencija podijeljene su u dvije zasebne kategorije: Usluge Registra i Usluge Kliringa i Saldiranja.

2. Uputstva i Forme

- 2.1. Agencija može odrediti Uputstva i standardne forme za dokumentaciju, utvrđivanje vremena do kojeg će se završiti neka usluga i bilo koji postupak koji se odnosi na Usluge Agencije. Uputstva obavezuju sve Članove. Uputstva i forme se mogu, s vremena na vrijeme, mijenjati od strane Odbora direktora Agencije.

3. Strani Depozitariji

- 3.1. Agencija može zaključiti pojedinačne ugovore sa stranim depozitarijima da bi olakšala trgovinu HOV koje se kotiraju na Berzi i na jednoj ili više stranih berzi.
- 3.2. Agencija može da ima račun i može da vodi HOV na računima kod stranih depozitarija. Te HOV koje se vode u stranom depozitariju su, ustvari, pod starateljstvom i kontrolom Agencije. Agencija može prihvatiti postupak prijema i dostave HOV preko sistema stranog depozitarija.
- 3.3. Strani depozitarij može da ima račun HOV u Agenciji i može voditi HOV koje se nalaze na ovom računu. Te HOV koje se vode u depozitariju su pod starateljstvom i kontrolom stranog depozitarija.
- 3.4. Transakcije koje u sebi sadrže elemente stranog Depozitarija ili strane Berze vrše se na način i u postupku uređenim posebnim Uputstvom Agencije.

4. Ugovori sa pravnim licima koji nijesu Članovi

- 4.1. Agencija može sklapati različite ugovore sa pravnim licima sa kojima je poslovni odnos neophodan i prikladan, uključujući bez ograničenja, aranžmane sa bankama i aranžmane sa Berzama.

5. Knjige i Zapisi

- 5.1. Agencija vodi knjige, registre i račune na osnovu kojih izdaje izvode, izvještaje i druge

informacije o transakcijama Vlasnicima računa i Članovima, u skladu sa Pravilima i Uputstvima.

- 5.2. Izvod o vlasništvu HOV, na određeni datum, sadrži sljedeće elemente, i to: JMB (jedinstveni matični broj), naziv i adresu Vlasnika računa, kao i oznaku, tip, status, ISIN i količinu, nominalnu vrijednost HOV, procenat učešća i registarski broj kod Agencije.
- 5.3. PIN kod predstavlja, četvorocifreni zaštićeni kod, koji u kombinaciji sa registarskim brojem vlasnika, čini neophodan uslov za pristup govornom automatu Agencije. On neće biti dostupan ni zaposlenima u Agenciji, niti Ovlašćenim Učesnicima, već isključivo vlasniku HOV ili licu koje ima njegovo pismeno ovlaštenje (ovjereno od nadležnog organa).

6. Povjerljivost podataka

- 6.1. Zaposleni u Agenciji i članovi Odbora direktora Agencije dužni su da čuvaju podatke za koje saznaju pri obavljanju svojih poslova i zadataka.
- 6.2. Podaci kao što su identitet Vlasnika računa, Vlasničke pozicije, transakcije Vlasnika Računa, Registrovane Pozicije, istorijat transakcija s pojedinim HOV, podaci i materijalne činjenice o poslovanju Članova, njihovom finansijskom položaju ili perspektivama moraju biti tajna.
- 6.3. Obaveza čuvanja tajne obavezuje zaposlene i članove Odbora direktora Agencije nakon prestanka radnog odnosa odnosno obavljanja dužnosti u roku od tri godine.
- 6.4. Zaposleni u Agenciji i članovi Odbora direktora ne smiju davati mišljenja ili savjete o trgovanju HOV, ulaganju u HOV, povoljnostima kupovine ili prodaje HOV, niti preporuke o osobama ovlašćenim za obavljanje poslova sa HOV.
- 6.5. Obaveza čuvanja tajne kao što je naznačeno u ovom dijelu Pravila takođe obavezuje svakog Člana da čuva podatke za koje sazna pri obavljanju svojih poslova.
- 6.6. Zaposlene u Agenciji, članove Odbora direktora, kao i zaposlene i članove Odbora direktora Agencije kojima je prestao radni odnos ne obavezuje dužnost čuvanja povjerljivosti podataka koja je naznačena naprijed u ovim Pravilima:
 - ako su podaci i informacije opšte poznate ili su inače dostupne javnosti;
 - ako se podaci iznose u statističkom, zbirnom ili u obliku kojim se ne odaje identitet Vlasnika računa ili Članova;
 - ako se podaci daju na zahtjev pravosudnih organa ili organa državne uprave u okviru njihovih ovlašćenja u skladu sa odredbama posebnog zakona;
 - ako se podaci daju za potrebe donošenja odluke u postupku pred Arbitražnim vijećem.

7. Savjetodavni Odbor

- 7.1. Savjetodavni Odbor sastoji se od 6 članova koje bira Odbor direktora. Članovi Savjetodavnog Odbora se biraju na četiri godine. U slučaju da je članovima Savjetodavnog odbora istekao mandat, a da novi nisu izabrani, postojećim članovima mandat se automatski produžava do izbora novih članova ali ne duže od šest mjeseci.

Ako nekom članu Savjetodavnog odbora prestane mandat prije isteka vremena na koje je izabran, članu koji je izabran na njegovo mjesto mandat traje do isteka vremena na koje je bio izabran član kojem je prestao mandat. Najmanje 4 člana Savjetodavnog Odbora su Članovi Agencije i nisu zaposleni u Agenciji ili učesnici u njihovim upravljačkim organima. Članovi odbora biraju između sebe Predsjednika Savjetodavnog Odbora i usvajaju pravila u vezi sa donošenjem odluka.

- 7.2. Savjetodavni Odbor treba redovno da provjerava Pravila i Uputstva Centralne Depozitarne Agencije koja se odnose na odredbe o Uslugama Agencije i Naknadama koje Agencija naplaćuje za svoje usluge i njihovoj primjeni. Nakon provjere dokumenata i aktivnosti Agencije, Savjetodavni Odbor izdaje preporuke Odboru direktora o neophodnim promjenama i poboljšanjima.
- 7.3. Agencija treba da pošalje Savjetodavnom Odboru na provjeru nacрте svih izmjena i dopuna ovih Pravila, Uputstava i Cjenovnika.

8. Naknade i Kazne

- 8.1. Naknade za pružanje Usluga Agencije utvrđuju se Cjenovnikom Agencije.
- 8.2. Kazne za povredu Pravila i Uputstava se utvrđuju Cjenovnikom Agencije.
- 8.3. Uputstvima će se odrediti način i rokovi obavješćavanja Članova radi plaćanja naknada i kazni, kao i način i rokovi plaćanja naknada i kazni od strane Članova.
- 8.4. U slučaju kada naknade nijesu plaćene u roku utvrđenom Uputstvima, Agencija može naplatiti naknade kroz postupak kliringa i saldiranja. Neplaćene naknade dodaju se novčanim obavezama Učesnika koje su obračunate kroz Kliring.

II. PRAVILA ČLANSTVA

1. Članstvo u Agenciji

- 1.1. Članstvom u Agenciji smatra se članstvo u jednoj od Usluga koje Agencija nudi Članovima. Postoje tri vrste Članova Agencije: Članovi Emitenti, Članovi Učesnici i Berze-Članovi.
- 1.2. Svaki pravni subjekat koji je emitovao HOV u skladu sa Zakonom o HOV i koji je zadovoljio uslove za prijem koje određuje Agencija obavezan je da postane Član Emitent Agencije.
- 1.3. Članovi Emitenti imaju pristup Uslugama Centralnog Registra Agencije koje uključuju i provođenje Korporativnih aktivnosti. Prava i obaveze Agencije i Članova Emitenata utvrđuju se Pravilima, Uputstvima koja se odnose na Članove Emitente i Ugovorom o članstvu između Agencije i Člana Emitenta.

- 1.4. Pravni subjekti koji obavljaju poslove finansijskog posredovanja ili obavljaju poslove držanja HOV za treća lica postaju Članovi Učesnici (Ovlašćeni Učesnici ili Kastodi Učesnici) koji imaju pristup Uslugama Kliringa i Saldiranja. Prava i obaveze Agencije i Člana Učesnika utvrđuju se Pravilima, Uputstvima koja se odnose na Članove Učesnike i Ugovorom o članstvu između Agencije i Člana Učesnika.
- 1.5. Članom Učesnikom postaje se na sopstveni zahtjev u skladu sa Pravilima i Uputstvima Agencije.
- 1.6. Svaka Berza koja je za vođenje posla organizovanog tržišta HOV dobila dozvolu za rad od Komisije za HOV može postati Berza-Član Agencije i imati pristup Uslugama Kliringa i Saldiranja. Prava i obaveze Agencije i Berze-Člana su određena Pravilima, Uputstvima koja se odnose na Berze-Članove i Ugovorom o članstvu između Agencije i Berze-Člana.
- 1.7. Članovi Emitenti mogu biti Direktni Članovi ili Indirektni Članovi.
- 1.8. Članovi Učesnici i Berze-Članovi su uvijek Direktni Članovi.
- 1.9. Način na koji Agencija pruža svoje usluge Direktnim Članovima je drugačiji od načina koji se nudi Indirektnim Članovima. Ove operativne metode su objašnjene u Uputstvima Agencije.

2. Uslovi za Prijem u Članstvo

- 2.1. Za sticanje svojstva Člana Emitenta neophodno je ispuniti sledeće uslove:
 - a) Emitent i Emisija moraju biti propisno registrovani :
 - Registar HOV Emitenta (knjiga akcija) mora zadovoljiti uslove koje utvrđuje Agencija za prenos tog registra u Centralni Registar Agencije.
 - Emitent mora dostaviti potrebne podatke i isprave u skladu sa Uputstvima o prenosu HOV i Vlasničkim pozicijama iz registra Emitenta, a ako to ne učini protiv njega će se primijeniti propisane mjere.
 - b) da bi postao Direktni Član, Emitent mora imati barem jednog zaposlenog kojeg je Agencija ocijenila kao kompetentnog za rad sa sistemom Agencije.
- 2.2. Član Emitent koji je obavezan da postane Član i koji ne zadovoljava neki uslov naveden u ovim Pravilima, mora zadovoljiti taj uslov u roku od 30 dana od obavještenja Agencije.
- 2.3. Za sticanje svojstva Člana Učesnika potrebno je:
 - a) zadovoljiti organizacione, tehničke i finansijske uslove koji su potrebni da bi Ovlašćeni Učesnik postao Direktni Član Agencije, a koji su opisani u Uputstvima Agencije;
 - b) imati barem jednog zaposlenog kojeg je Agencija ocijenila kao kompetentnog za rad sa sistemom Agencije;
 - c) za Ovlašćenog Učesnika - imati status Ovlašćenog učesnika koji je dobio dozvolu za rad od Komisije za HOV;
 - d) za Kastodi Učesnika - imati status i odgovarajuću dozvolu za rad.

- 2.4. Agencija će prihvatiti zahtjev za članstvo svakog Ovlašćenog Učesnika koji valjano dostavi zahtjev i ispunji uslove iz tačke 2.3. i sledeće standarde:
 - a) da ima zaposlene sa odgovarajućim iskustvom što treba da garantuje da će obaveze prema Agenciji biti ispunjenje;
 - b) ima otvoren račun kod banke zbog saldiranja Transakcija obavljenih na Berzi;
 - c) nije odgovoran za prevaru, kršenja zakona ili pravila koji su u vezi sa vođenjem poslova na tržištu HOV i nije osuđivan prije podnošenja zahtjeva;
 - d) nije podnio lažne materijalne činjenice u vezi sa svojim zahtjevom.
- 2.5. Članovi Učesnici koji žele da saldiraju svoje transakcije po režimu Ugovornog Saldiranja, moraju obezbijediti odgovarajuću uplatu u Garantni Fond u iznosu koji određuje Agencija u skladu sa Pravilima i Uputstvima Agencije.
- 2.6. Agencija može, ako to smatra potrebnim, u određenim slučajevima, uslovno ili privremeno, odstupiti od bilo kojih uslova i zahtjeva ako smatra da su ti uslovi ili zahtjevi nerealni za pravno lice koje podnosi zahtjev za prijem u članstvo, pri čemu takva odluka Agencije mora biti u interesu Agencije i svih njenih članova.

3. Postupak za Prijem u Članstvo

- 3.1. Postupak za prijem u Članstvo se pokreće ili na inicijativu Agencije ili podnošenjem zahtjeva pravnog lica koje želi da postane Član.
- 3.2. Podnosilac zahtjeva podnosi Agenciji zahtjev za prijem u članstvo i ostale potrebne isprave. Zahtjevu se prilažu isprave propisane Uputstvima Agencije.
- 3.3. U slučaju kada je Članstvo Emitenta obavezno i kada je zahtjev za prijem u Članstvo iniciran od Agencije, Emitent je dužan da podnese zahtjev za prijem u Članstvo na propisani način u roku od 30 dana od dana prijema zahtjeva od Agencije.
- 3.4. Ako su dostavljene isprave nepotpune ili neispravno popunjene, Agencija će u roku od 7 dana od prijema isprava obavijestiti podnosioca zahtjeva o nedostacima i pozvati ga da ukloni nedostatke u roku od 15 dana od dostave obavještenja Agencije o nedostacima.
- 3.5. Odluku o zahtjevu za prijem u Članstvo donosi Agencija.
- 3.6. Agencija je dužna da donese odluku o zahtjevu za prijem u članstvo u roku od 7 dana od dana prijema urednog zahtjeva i svih potrebnih isprava.
- 3.7. Agencija može obaviti dodatne provjere ili zatražiti određene isprave od podnosioca zahtjeva ili od nadležnih organa i institucija.
- 3.8. Agencija može odložiti donošenje odluke o prijemu u članstvo do onog trenutka do kojeg Agencija ne bude raspolagala odgovarajućim osobljem, opremom, kapacitetima za obradu podataka ili drugim radnim mogućnostima za pružanje usluga novim Članovima jer bi u suprotnom, bila ugrožena sposobnost Agencije za pružanje usluga postojećim Članovima.

- 3.9. Agencija je obavezna da preduzme mjere za razvoj kapaciteta ili za izradu plana kojim se što prije omogućava jednak pristup tim kapacitetima.
- 3.10. Podnosilac zahtjeva kojem je prijem u članstvo odložen na osnovu ovih Pravila, biće primljen u članstvo čim to dopuste mogućnosti Agencije, a po redosledu po kojem je Agencija primila zahtjev za prijem u članstvo.
- 3.11. Agencija će odbiti prijem u članstvo onim podnosiocima zahtjeva koji ne ispunjavaju uslove za članstvo propisane u tački 2 ovog dijela.
- 3.12. Odluka Agencije o prijemu u članstvo treba da sadrži vrstu članstva u koju je podnosilac zahtjeva primljen, a time i Usluge koje podnosilac zahtjeva ima pravo da koristi.
- 3.13. Nakon donošenja odluke o prijemu u članstvo, podnosilac zahtjeva i Agencija potpisuju Ugovor o članstvu, i podnosilac zahtjeva plaća naknadu za prijem čiji je iznos određen Cjenovnikom Agencije.
- 3.14. Podnosilac zahtjeva postaje Član Agencije onog dana kada obje strane potpišu Ugovor o članstvu.
- 3.15. Ugovor o članstvu, te status povezan s tim ugovorom ne može se prenijeti niti ustupiti drugom licu.
- 3.16. Ugovor o članstvu treba da obezbijedi da se svaki podnosilac zahtjeva:
 - a) pridržava ovih Pravila i svih procedura Agencije;
 - b) pridržava bilo koje aktivnosti Agencije preduzete u skladu sa ovim Pravilima;
 - c) pridržava bilo koje izmjene ovih Pravila imajući u vidu transakcije koje će se obavljati sledećeg dana od dana izmjene pravila, izmjene ne mogu uticati na pravo prestanka članstva;
 - d) da plaća naknade koje naplaćuje Agencija u skladu sa Cjenovnikom Agencije, sve kazne koje se propisuju za nepridržavanje ovih Pravila i drugi iznosi koji se plaćaju u skladu sa Pravilima;
 - e) da da svoje knjige i izvještaje (uključujući nesmetan pristup podacima) Agenciji, u bilo koje vrijeme tokom radnog vremena.

4. Registar Članova

- 4.1. Agencija vodi registar svojih Članova.
- 4.2. Registar iz stava 1. ovog dijela uključuje vrstu članstva, datum sticanja statusa Člana, evidenciju izrečenih kaznenih mjera i druge podatke vezane za status Člana.

5. Prava i Obaveze

- 5.1. U svrhu utvrđivanja odgovornosti Člana prema ovim Pravilima, radnje ili propusti rukovodilaca, zaposlenih, bili namjerni ili nenamjerni, smatraće se radnjama ili propustima Člana.
- 5.2. U svrhu utvrđivanja odgovornosti Agencije prema ovim Pravilima, radnje ili propusti njenih rukovodilaca, zaposlenih, bili namjerni ili nenamjerni, smatraće se radnjama ili propustima Agencije.
- 5.3. Sticanjem statusa Člana, Član u cjelini i neopozivo prihvata odredbe Pravila, Uputstava, Cjenovnika i drugih pravnih akata Agencije, i obavezuje se da će postupiti u skladu sa Pravilima, Uputstvima, Cjenovnikom i drugim pravnim aktima Agencije. Takođe, Član u cjelini i neopozivo prihvata sve izmjene i dopune Pravila, Uputstava, Cjenovnika i drugih pravnih akata Agencije, i obavezuje se da će da postupa u skladu sa navedenim izmjenama i dopunama.
- 5.4. Član je obavezan u njegovim pravnim odnosima s drugim Članovima Agencije, i u njegovim pravnim odnosima s njegovim strankama koji se odnose na Usluge Agencije, da u cjelini i neopozivo primjenjuje odredbe Pravila, Uputstava, Cjenovnika i drugih pravnih akata Agencije.
- 5.5. Član je dužan da bez odlaganja obavijesti Agenciju o svim promjenama okolnosti od vremena prijema u članstvo Agencije koje mogu uticati na njegovu sposobnost ispunjavanja članskih obaveza.
- 5.6. Član je obavezan uredno i pravovremeno podmirivati finansijske i druge obaveze prema Agenciji i članovima Agencije, na način i u rokovima određenim Pravilima i Uputstvima.
- 5.7. Agencija je obavezna da uredno i pravovremeno podmiruje finansijske i druge obaveze prema Članovima, na način i u rokovima određenim Pravilima i Uputstvima.
- 5.8. Agencija ni na koji način nije odgovorna za propust Člana u ispunjavanju svojih obaveza u skladu sa uslovima koji su prethodno ugovoreni između ugovornih strana iz Transakcije koja se naplaćuje u postupku Pojedinačnog Saldiranja.
- 5.9. Agencija prihvata odgovornost za svoje radnje koje se odnose na upis naloga Vlasnika računa i Članova, a koji su dati na način i u rokovima određenim Pravilima i Uputstvima, i prihvata odgovornost za zaštitu cjelovitosti i sigurnosti podataka koji se nalaze na Računima HOV. Agencija odgovara prema načelu pretpostavljene krivice za štetu, uključujući i izmaklu dobit, koja nastaje zbog netačnosti ili gubitka podataka u vezi s dematerijalizovanim HOV. Ni u kojem slučaju Agencija ne odgovara za radnje Članova koje se odnose na upise naloga Vlasnika računa, i ne odgovara za nadzor korišćenja i poslovanja sa Zbirnim računima, niti za međusobne odnose između Članova i njihovih klijenata.
- 5.10. Članovi snose punu odgovornost prema klijentima koje zastupaju, pa su dužni da zaštite Agenciju od svake odgovornosti i svih pravnih zahtjeva bilo kojega oblika, koje postave njihovi klijenti ili bilo koje treće lice zbog protivpravnih radnji, nemara

ili neispunjenja obaveza od strane Člana prema klijentu, uključujući slučajeve kada Član nepravilno ili neovlašćeno koristi Vlasničku poziciju koja je s njim registrovana.

- 5.11. Agencija u svakom trenutku ima pravo da vjeruje u podatke sadržane u Transakcijama koje joj dostave Berze-Članovi, te neće biti odgovorna za štetu koja nastane zbog takvog povjerenja.
- 5.12. Agencija ni na koji način ne odgovara zbog propusta Banke za saldiranje u vezi sa postupanjem po nalogima za plaćanje Člana ili Agencije.
- 5.13. Nezavisno od odredaba Pravila, Uputstava ili drugih pravnih akata Agencije, Agencija nije dužna da sprovede bilo kakvu Transakciju ili preduzme bilo koju drugu radnju po nalogu Člana ili Vlasnika računa, ako bi time postupila suprotno zakonu ili drugom važećem propisu, odluci suda ili odluci drugog nadležnog tijela.
- 5.14. Agencija ni u kojem slučaju ne odgovara za štetu osim one koja je navedena u tački 9. ovog dijela.
- 5.15. Agencija ne odgovara zbog svog propusta ili kašnjenja u pružanju bilo kojih Usluga ili u ispunjenju naloga koji se odnose na bilo koju HOV, ako je takav propust ili kašnjenje nastalo zbog elementarne nepogode, sabotáže, odluke državnog organa ili drugih uzroka koji su izvan razumne kontrole Agencije.

6. Obuka

- 6.1. Agencija je dužna da redovno nudi programe obuke za zaposlene kod Članova Agencije koji rade sa sistemom Agencije.
- 6.2. Agencija ima pravo da zaračuna, u skladu sa Cjenovnikom Agencije, razumnu naknadu Članovima za pohađanje ovih programa obuke.
- 6.3. Po završetku programa obuke iz stava 1. ovog člana, Agencija mora svim polaznicima da izda potvrdu o uspješnom završetku programa obuke.

7. Izvještaji

- 7.1. Agencija dostavlja Članovima razne izvještaje na način i u rokovima propisani Uputstvima.
- 7.2. Član je dužan da provjeri tačnost i potpunost svih izvještaja koje prima od Agencije, i mora bez odlaganja da obavijesti Agenciju ako nije primio izvještaje ili ako osporava tačnost ili potpunost izvještaja.
- 7.3. Ako Član ne ospori tačnost i potpunost izvještaja u roku od 24 sata od trenutka kad mu je izvještaj učinjen dostupnim, smatra se da je Član potvrdio tačnost i potpunost izvještaja te da se odrekao svojih prava osporavanja grešaka ili nedostataka izvještaja.

8. Pristup Računarskom Sistemu Agencije

- 8.1. Član koji ima direktan pristup računarskom sistemu Agencije dužan je da postupi u skladu sa Uputstvima Agencije i Korisničkim uputstvima kojima se utvrđuju nabavka, ugradnja i korišćenje računarske i komunikacione opreme za pristup računarskom sistemu Agencije, uključujući upotrebu programske podrške koju obezbeđuje Agencija.
- 8.2. Direktan Član je dužan da se pridržava svih mjera sigurnosti za pristup sistemu i zaštitu podataka od neovlašćenog korišćenja, kao i mjera sigurnosti određenih Uputstvima za zaštitu podataka koji se prenose putem komunikacione mreže.
- 8.3. Direktan Član je dužan da osigura redovno informisanje svih svojih zaposlenih o propisanim mjerama sigurnosti, korišćenju računarske i komunikacione opreme za pristup računarskom sistemu Agencije i kapacitetima programske podrške koje obezbeđuje Agencija.
- 8.4. Direktan Član odgovora za radnje svojih zaposlenih izvršene suprotno odredbama ovih Pravila i/ili Uputstava.

9. Prestanak Članstva

- 9.1. Članstvo u Agenciji prestaje:
 - u skladu sa odredbama o prestanku sadržanim u Ugovoru o članstvu sklopljenom između Člana i Agencije kada je članstvo dobrovoljno;
 - promjenom okolnosti koje se odnose na Člana koje su takve prirode da Član više ne ispunjava uslove za članstvo;
 - na osnovu odluke Agencije o isključenju Člana iz Usluga koje Agencija pruža zbog razloga navedenih u dijelu 10.
- 9.2. Prestanak statusa Člana znači prestanak korišćenja Usluga koje su utvrđene Ugovorom o članstvu.
- 9.3. Obaveze koje postoje u trenutku prestanka članstva, Član i Agencija moraju ispuniti u skladu sa Pravilima i Uputstvima Agencije.
- 9.4. Nakon ispunjenja svih preostalih obaveza, Agencija i Član imaju status koji su imali prije nego što je Član stekao status člana Agencije.

10. Kaznene Mjere

- 10.1. Odbor direktora može donijeti odluku o prestanku Članstva zbog jednog ili više od sljedećih razloga:
 - ako član više ne ispunjava uslove za Članstvo;
 - u slučaju pokretanja postupka stečaja ili likvidacije nad Članom;

- ako Član Učesnik ne ispravi propust u ispunjenju novčane obaveze, na način i u svoti koja je određena od strane Agencije u skladu sa Pravilima, Uputstvima i drugim pravnim aktima Agencije;
- ako Član Učesnik ne ispravi propust u ispunjenju svoje obaveze koja se odnosi na predaju HOV na način određen Pravilima, Uputstvima i drugim pravnim aktima Agencije;
- ako Član ne postupi u skladu sa izrečenom kaznenom mjerom;
- ako kod Člana nastupe finansijske teškoće takve prirode za koje se može opravdano očekivati da će uticati na ispunjenje njegovih obaveza;
- ako Agencija s razlogom smatra da se Član ne ponaša časno i pošteno, da se lažno predstavlja Agenciji ili da je Član uzrokovao bitne greške ili zakašnjenja koja su štetna za poslovanje Agencije.

11. Suspenzija

- 11.1. Ako nastupi neka od okolnosti iz stava 10.1. Kaznenih mjera, Odbor direktora Agencije može donijeti odluku kojom se Članu zabranjuje korišćenje Usluga Agencije ili uskraćuju pojedina prava u određenom vremenskom periodu (suspenzija).
- 11.2. Suspenzija se može utvrditi:
- u unaprijed utvrđenom vremenu, koje ne može biti duže od 6 mjeseci ili
 - do prestanka okolnosti koje su uzrokovale suspenziju.
- 11.3. Za vrijeme trajanja suspenzije za Člana neće nastati nova prava i obaveze. Međutim, sva prava i obaveze koje su nastale prije suspenzije, Član i Agencija moraju ispuniti u skladu sa Pravilima i Uputstvima Agencije.

12. Određivanje Kazne

- 12.1. U odluci o isključenju ili suspenziji Člana, Agencija može odrediti Članu plaćanje novčane kazne u iznosu koji je unaprijed određen Uputstvima i Cjenovnikom.
- 12.2. Agencija može odrediti plaćanje novčane kazne u skladu sa Uputstvima i Cjenovnikom i u slučaju ako se povreda koju je počinio Član ne smatra razlogom za suspenziju ili isključenje.
- 12.3. Prije donošenja odluke o isključenju Člana iz Usluga, Agencija mora omogućiti Članu da se izjasni o činjenicama i okolnostima koje Agencija smatra osnovom za isključenje Člana.

13. Neizvršene Obaveze

- 13.1. Obaveze Člana prema Agenciji ili prema drugim Članovima koje nijesu ispunjene ne prestaju suspenzijom ili prestankom Članstva.
- 13.2. U slučaju prestanka Članstva, kada isključeni Član ne može ili ne želi da ispuni preostale obaveze iz Pojedinačnog Saldiranja, Agencija će u saradnji sa Berzom i sa

članovima koji su druga strana u tim trgovinama, pokušati da dođe do zadovoljavajućeg rješenja.

- 13.3. U slučaju prestanka Članstva, kada isključeni Član ne može ili ne želi da ispuni preostale obaveze iz Ugovornog Saldiranja, Agencija će koristiti sredstva Garantnog Fonda u skladu sa Uputstvima.
- 13.4. Agencija će bez odgađanja obavijestiti sve Članove na koje se odnose obaveze iz stava 2. ili 3. ovog člana o suspenziji ili prestanku Članstva.

14. Rješavanje Sporova

- 14.1. Svi nesporazumi između Članova i Agencije trebali bi da se riješe na prijateljski način, pregovorima ili sprovođenjem postupka pomirenja koji se bazira na principima oko kojih su se složile obje strane.
- 14.2. Ako jedna ili obje strane u sporu ne žele sprovođenje postupka pomirenja ili se povuku iz postupka pomirenja ili zaključe da postupak nije uspješan, za rješavanje ovih sporova između Članova i Agencije nadležan je sud u Crnoj Gori.
- 14.3. U slučaju pokretanja sudskog postupka ili arbitražnog postupka u rješavanju sporova između Članova, Član koji je započeo postupak mora odmah da izvijesti Agenciju o tome.

III. PRAVILA ZA USLUGE REGISTRA

1. Opšte Odredbe

- 1.1. Registar dematerijalizovanih HOV (u daljnjem tekstu:Registar) je centralna baza podataka u kojoj se čuvaju i vode:
 - a) podaci o emitentima HOV;
 - b) podaci o HOV emitenata;
 - c) podaci o Registrovanim vlasnicima;
 - d) podaci o Članovima Učesnicima koji drže HOV kao zastupnici trećih lica;
 - e) podaci o Vlasničkim pozicijama, koji uključuju oznaku, broj HOV, jesu li pozicije otplaćene ili neotplaćene na osnovu Zakona o svojinskoj i upravljačkoj transformaciji i Zakona o privatizaciji, prava trećih lica koja proizlaze iz tereta na Vlasničkim pozicijama, te druge činjenice važne za pravni promet HOV;
 - f) Međunarodni jedinstveni identifikacioni broj (ISIN) HOV;
 - g) drugi podaci vezani za HOV.
- 1.2. HOV se vode kao Vlasničke pozicije na Računima HOV za Vlasnike računa.
- 1.3. Broj HOV i prava i ovlašćenja koja proizilaze iz vlasništva utvrđuju se na osnovu Vlasničke pozicije na Računu HOV.

- 1.4. Vlasničke pozicije za Otplaćene pozicije vode se odvojeno od Neotplaćenih pozicija. Vlasničke pozicije za Opterećene pozicije vode se odvojeno od Slobodnih pozicija. Način na koji se svaka vrsta Vlasničke pozicije može koristiti i svrha u koju se može koristiti opisani su ovim Pravilima i Uputstvima.

2. Članovi i Usluge

- 2.1. Agencija pruža sledeće usluge Članovima Emitentima u okviru Usluga Registra:

- vođenje ukupnog broja akcija emisije kao i praćenje istorijata emitovanja pojedinih serija iste emisije;
- otvaranje Računa HOV Emitenta za vođenje sopstvenih akcija emitovanih od strane tog Emitenta koje je on otkupio na Berzi;
- otvaranje jednog ili više Individualnih Računa HOV za vođenje Vlasničkih pozicija Stvarnih vlasnika;
- vođenje Vlasničkih pozicija na Individualnim Računima HOV;
- upis promjena na Vlasničkim pozicijama koje su posledica postupka saldiranja tržišnih transakcija;
- upis promjena na Vlasničkim pozicijama koje su posledica Pravnog Prenosa (nasleđe, poklon, itd.);
- upis promjena podataka o Vlasnicima računa;
- vođenje podataka o istorijatu transakcija za sve promjene na Vlasničkim pozicijama;
- upoređivanje i usklađivanje podataka upisanih u Centralni Registar sa onim koje je dostavio Član Emitent;
- dostavljanje redovnih izvještaja Članovima Emitentima o Vlasnicima računa i njihovim Vlasničkim pozicijama na način i u rokovima određenim Uputstvima;
- dostava mjesečnog izvoda onim Vlasnicima računa koji su imali promjene na Vlasničkim pozicijama tokom meseca, na njihov zahtjev;
- dostava godišnjeg izvještaja svim Vlasnicima računa bez obzira na aktivnosti tokom prethodnih 12 meseci, na njihov zahtjev;
- sprovođenje Korporativnih aktivnosti u skladu sa instrukcijama Člana Emitenta;
- dodjeljivanje određenog broja cifara Međunarodnog jedinstvenog identifikacionog broja (ISIN) HOV Člana Emitenta u skladu sa standardima koje određuje ANNA;
- druge usluge u skladu sa odredbama Pravila i Uputstava.

- 2.2. Usluge navedene u stavu 1. ovog dijela smatraju se redovnim uslugama koje Agencija pruža Članovima Emitentima. Na zahtjev Člana Emitenta i uz plaćanje dodatne naknade, Agencija može Članu Emitentu pružati i usluge izvan okvira redovnih usluga.

- 2.3. Član Emitent je dužan da bez odlaganja obavijesti Agenciju o svim korporativnim aktivnostima i statusnim promjenama, odnosno o promjenama okolnosti koje mogu uticati na njegov status člana, elemente HOV-a koje je emitovao, kao i na njegovu sposobnost ispunjavanja obaveza.

- 2.4. Emitentima kod kojih je u toku stečajni postupak i kojima, u periodu dužem od godinu dana, nijesu pružane druge usluge, Agencija određuje „pasivni emitentski status“, koji podrazumijeva samo obavezu vođenja knjige akcija.

3. Prihvatljive HOV

- 3.1. Hartije od vrijednosti postaju Prihvatljive (prihvatljive za upis i vođenje u Registru) ako ispunjavaju sledeće uslove:
- a) Emitent je potpisao Ugovor o članstvu i time postao Član Emitent Agencije;
 - b) HOV moraju biti izdate u skladu sa zakonom i statutom ili odlukom Emitenta;
 - c) HOV iste klase daju vlasnicima HOV ista prava;
 - d) da dematerijalizuje sve isprave koje su mu predate u skladu sa Uputstvima Agencije.
- 3.2. Članovi Emitenti moraju da obezbijede prihvatljivost HOV radi upisa i vođenja u Registru.
- 3.3. Usluge koje Agencija pruža za prihvatljive HOV utvrđuju se ugovorom između Člana Emitenta i Agencije, Pravilima i Upustvom za registraciju HOV, u skladu sa zakonom.

4. Odbijanje upisa HOV

- 4.1. Agencija može odbiti upis prethodno prihvaćene HOV ili odbiti da prihvati novu HOV ukoliko se postavi pitanje validnosti, zakonitosti ili prenosivosti. Kada Agencija odbije prethodno prihvaćenu HOV, Centralni Registar treba da obezbijedi reregistrovanje Vlasničkih pozicija na ime Vlasnika računa u Registar koji vodi Emitent.

5. Obavještenje o odbijanju HOV

- 5.1. Ako prihvaćena HOV bude odbijena, Agencija obaveštava sve Članove Centralnog Registra u razumnom vremenskom periodu prije odbijanja, osim ako Agencija ocijeni da je u njenom interesu ili u interesu njenih članova da odmah odbiju prihvaćenu HOV, i u tom slučaju obavještenje se dostavlja što je prije moguće.

6. Fungibilnost HOV

- 6.1. HOV jedne emisije imaju iste parametre (ISIN, simbol trgovine, nominalnu vrijednost, pravo glasa itd.) i čine fungibilni (zamjenljivi) skup HOV u kojem je svaka HOV ekvivalentna drugoj. U vezi se tim, zapis za HOV na računu mora da sadrži samo jedan identifikator HOV (npr. ISIN ili simbol trgovine) i količinu HOV, bez drugih opisa o svakoj pojedinačnoj HOV u tom zapisu.
- 6.2. Dematerijalizovane HOV iste emisije treba da budu neograničeno fungibilne, tako da se svaka trgovina može namiriti dostavom bilo koje hartije od vrijednosti iz iste emisije i kupac ne može da traži pojedinačno određene HOV.

7. Osnivanje Vlasničkih pozicija za Prihvatljive Hartije od Vrijednosti

- 7.1. Vlasničke pozicije sa dematerijalizovanim HOV se prvobitno zapisuju u Centralnom Registru tokom Postupka Prenosa, kojim se prenose Vlasničke pozicije iz registra HOV Emitenta u Centralni Registar Agencije. Postupkom Prenosa se takođe prenose sva opterećenja koja su vezana za Vlasničku poziciju koja se prenosi.

-
- 7.2. Kao dio Postupka Prenosa, termini koji će se ugovoriti između Agencije i Emitenta su:
- dan na koji podaci Emitenta treba da budu predati na unos u Centralni Registar;
 - rok u kojem Emitent treba da dostavi podatke Agenciji;
 - rok u kojem je Agencija dužna da obavi prenos podataka Emitenta u Registar i u kojem Emitentu treba dostaviti izvještaj o prenosu radi provjere;
 - rok u kojem je Emitent dužan da potvrdi tačnost prenesenih podataka;
 - datum od kada se HOV službeno vodi u Registru.
- 7.3. Podaci koje Emitent dostavi Centralnom Registru u postupku Prenosa podataka smatraju se tačnim, istinitim i pravovaljanim.
- 7.4. Prilikom Prenosa sadašnjeg registra Emitenta u Centralni Registar, Agencija će informisati Emitenta o prenesenim Vlasničkim pozicijama i Računima HOV na koje su te Vlasničke pozicije prenesene radi provjere i potvrde od strane Emitenta.
- 7.5. Agencija ne odgovara za štetu Članovima, vlasnicima HOV ili trećim licima koja nastane na osnovu neistinitih podataka koje je dostavio Emitent tokom postupka Prenosa podataka. Svaki zahtjev za naknadu štete će se podnijeti protiv Emitenta ili lica koje je nezakonito upisano kao vlasnik u vrijeme postupka Prenosa podataka.
- 7.6. Agencija će otvoriti Račun HOV u Centralnom Registru radi upisa Vlasničkih pozicija tokom postupka Prenosa, osim ako je Račun HOV već otvoren za upisanog vlasnika HOV.
- 7.7. Kada se Vlasnička pozicija prenese iz registra Emitenta u Centralni Registar, Vlasnik računa HOV na koji je Vlasnička pozicija prenesena smatraće se vlasnikom HOV. Svako lice koje stekne vlasništvo prenosom Vlasničke pozicije putem Agencije, steklo je stvarno vlasništvo nad HOV. Svako lice koje tvrdi da ima pravo vlasništva nad HOV koje nijesu upisane na njegovom Računu HOV, mora svoj zahtjev za utvrđivanje vlasništva da uputi emitentu, prema licu na čijem su Računu HOV te HOV upisane.
- 7.8. U slučaju da obavezni podaci o nekim akcionarima nisu dostupni Agencija može staviti odgovarajuće Vlasničke pozicije na jedan račun "Nepoznati vlasnici". Čim obavezni podaci (identitet) o vlasniku HOV budu dostupni Agenciji, Agencija će prenijeti odgovarajuću Vlasničku poziciju sa računa "Nepoznati vlasnici" na račun vlasnika HOV.
- 7.9. Način i postupak za osnivanje Vlasničke pozicije na Računu HOV je detaljno opisano u Uputstvima Agencije.
- 7.10. Na dan konačnog prihvatanja rezultata Prenosa registra Emitenta u Centralni Registar od strane Agencije i Emitenta, registar HOV Emitenta prestaje da važi, HOV zvanično postaju dio Centralnog Registra i postaju prihvatljive za Agenciju. Na taj dan Emitent koji je učestvovao u Postupku Prenosa po prvi put postaje Član Emitent Agencije.
- 7.11. Registar HOV Emitenata prestaje da važi danom okončanja postupka Prenosa podataka iz registra Emitenta u Centralni Registar. Potvrde i drugi akti Emitenata

kojima se dokazuje vlasništvo za sve dematerijalizovane Vlasničke pozicije prestaju da važe na dan kada HOV zvanično postanu dio Centralnog Registra.

- 7.12. Način i postupak otvaranja Računa HOV i osnivanja Vlasničkih pozicija u slučaju novih emisija HOV iz paragrafa 11 ovog dijela utvrđuje se u skladu sa Pravilima i odgovarajućim odredbama Uputstava.
- 7.13. Agencija može da, privremeno ili trajno, prestane da pruža pojedine Usluge za pojedine HOV:
 - a) ako je trgovanje tim HOV suspendovano;
 - b) zbog uslova koji ugrožavaju finansijski integritet Agencije;
 - c) ako Agencija ne raspolaže operativnim kapacitetima za obavljanje tih Usluga.
- 7.14. U slučaju nedostatka operativnih kapaciteta, Agencija je u obavezi da obezbijedi operativne kapacitete i nastavi sa obavljanjem usluga u što kraćem roku.
- 7.15. Prije prestanka pružanja pojedinih usluga u slučajevima navedenim u ovim Pravilima, Agencija je dužna da o istom obavijesti sve Članove Učesnike.

8. Računi HOV

- 8.1. Račun HOV je elektronski zapis koji vodi Agencija, i koji pokazuje trenutne Vlasničke pozicije HOV koje drži Vlasnik računa u Centralnom Depozitariju za kliring i saldiranje ili Registrovani vlasnik u Centralnom Registru. Broj HOV i prava i ovlašćenja koja proizilaze iz vlasništva su određena Vlasničkim pozicijama na Računima HOV.
- 8.2. Centralni Registar vodi sledeće vrste računa HOV: Individualne, Zajedničke, Nominalne račune HOV, Zbirne i račune HOV Emitenta.
- 8.3. Centralni Depozitarij za kliring i saldiranje vodi sledeće vrste računa HOV: Zbirne, Privatne, Klijentove i Obračunske račune HOV.
- 8.4. Kod Zbirnih Računa HOV pravi identitet Vlasnika računa je poznat samo Kastodi Učesniku. Vlasničke pozicije Vlasnika računa će biti registrovane na ime Kastodi Učesnika i sadržaće agregatne Vlasničke pozicije.
- 8.5. Određivanje pravih vlasnika Vlasničkih pozicija koje se vode na Zbirnom Računu HOV u nadležnosti je Kastodi Učesnika koji je otvorio taj račun.
- 8.6. Vlasničke pozicije na Zbirnom Računu HOV mogu biti Slobodne pozicije ili Odvojene pozicije. Slobodne pozicije su Pozicije HOV koje stoje na raspolaganju kroz proces Kliringa i Saldiranja. Odvojene pozicije se ne moraju koristiti kroz proces Kliringa i Saldiranja.

9. Sticanje Vlasništva

- 9.1. Prava i ovlašćenja koja proizilaze iz vlasništva HOV stiču se danom kada je Vlasnička pozicija upisana na Računu HOV Vlasnika računa u Centralnom Registru. Promjena vlasništva obavlja se prenosom Vlasničke pozicije s Računa HOV prethodnog vlasnika na Račun HOV novog vlasnika.

10. Otvaranje Računa HOV

- 10.1. Individualni računi HOV se otvaraju kroz proces konverzije prenosom registra Emitenta u Centralni Registar. Individualni računi HOV mogu takođe da se otvore na zahtjev svakog pravnog ili fizičkog lica koje popuni neophodnu formu kao što je opisano u Uputstvima u postupku dobijanja Vlasničke pozicije kroz transakciju ili novu emisiju HOV.
- 10.2. Kastodi Učesnici mogu da otvore račune na ime (vlasničke) i Zbirne Račune HOV koji sadrže Vlasničke pozicije za više vlasnika. Vlasnička pozicija će biti registrivana na ime Kastodi Učesnika i sadržaće agregatnu Vlasničku poziciju.
- 10.3. Kastodi Učesnik Agencije koji je otvorio Zbirni račun će djelovati u svojstvu Nominalnog Vlasnika saglasno pismenom dogovoru sa Stvarnim vlasnicima.
- 10.4. Vlasničke pozicije na Zbirnim Računima HOV mogu jedino biti registrovane sa Kastodi Učesnikom koji je otvorio Zbirni Račun HOV. Otvaranjem Zbirnog Računa HOV Kastodi Učesnik je odgovoran za vođenje podračuna koji su neophodni da bi se odredili Stvarni vlasnici agregatne pozicije.

11. Promjene Vlasničkih pozicija na Računima HOV

- 11.1. Vlasničke pozicije na računima HOV mogu se promijeniti kao rezultat sledećih vrsta transakcija:
 - tržišnih transakcija (saldiranje berzanskih trgovina);
 - netržišnih transakcija;
 - transakcija u vezi sa zalogom HOV;
 - fiducijarnih transakcija.
- 11.2. Vlasnik računa može instruirati Agenciju o izmjeni podataka na račun (ime, adresa, telefon itd.). Instrukcija o promjeni podataka treba da bude u pismenoj formi koja je propisana Uputstvima Agencije.

12. Promjene Vlasničkih pozicija kod Tržišnih Transakcija

- 12.1. Kao dio Usluga Kliringa i Saldiranja, Centralni Depozitarij za kliring i saldiranje automatski prima obavještenja o promjenama u Vlasničkim pozicijama koje su rezultat Trgovanja na tržištu. Centralni Depozitarij za kliring i saldiranje mora izvršiti konačan i neopoziv prenos Vlasničkih pozicija sa Računa HOV prodavca na Račun HOV kupca u skladu sa Pravilima i Uputstvima Kliringa i Saldiranja.
- 12.2. Član ne može izvršiti niti može tražiti bilo kakve promjene Vlasničkih pozicija koje su rezultat Trgovanja na tržištu.

13. Promjene Koje Nijesu Povezane sa Tržišnim Transakcijama (Netržišne transakcije)

- 13.1. Promjena ličnih podataka o Vlasnicima računa obavljaju se na osnovu naloga Vlasnika računa. Promjena Vlasničkih pozicija i druge promjene koje nijesu povezane sa Tržišnim Transakcijama (poklon, nasljeđivanje, zaloga, fiducija, prenos vlasništva nad akcijama prodatim propisanim metodama u postupku privatizacije, sudska i vansudska poravnanja) obavljaju se na osnovu Odluke Suda ili na osnovu naloga Vlasnika računa koji se dokumentuje ugovorima, sudskim rješenjima i slično, u skladu sa Pravilima i Uputstvima.
- 13.2. Za prenos Vlasničkih pozicija između računa u slučaju poklona, neophodne su dvije instrukcije, od Vlasnika računa koji dostavlja HOV i od Vlasnika računa koji prima HOV. Ove dvije instrukcije će Agencija izvršiti tek nakon što se uspješno poklope parametri kao što su: ISIN, količina HOV i brojevi računa HOV na koji i sa kojeg se HOV prenose.
- 13.3. Nalozi za vrste promjena koje su navedene u tački 1. ovog dijela biće standardizovane prema obliku i sadržaju koji su propisani Uputstvima.
- 13.4. Član ili individualni Vlasnik računa je dužan je da popuni odgovarajući nalog koji se podnosi Agenciji radi upisa u sistem kako je to navedeno u Uputstvima Centralnog Registra. Član mora da na sigurnom mjestu čuva izvorne isprave na osnovu kojih se obavlja upis. Član ili individualni Vlasnik mora da dostavi ovjerene kopije ili da da na uvid Agenciji izvorne (originalne) isprave kojim se potvrđuje nalog.
- 13.5. Agencija je dužna da, na osnovu naloga koji mu dostavi Član u ime Vlasnika računa ili Vlasnik računa direktno, izvrši upis u skladu sa nalogom na način određen Uputstvima.
- 13.6. Agencija je dužna da obavi upis promjena podataka na zahtjev Vlasnika računa u skladu sa Pravilima i Uputstvima. Agencija mora da na sigurnom mjestu čuva izvornu dokumentaciju na osnovu koje se obavlja upis, i mora da upiše promjenu u skladu sa nalogom.
- 13.7. Agencija dostavlja izvještaje Vlasnicima računa o njihovim Vlasničkim pozicijama i promjenama na njima na način i u vrijeme propisano Pravilima i Uputstvima.

14. Založno Pravo

- 14.1. Vlasnik računa (zalagodavac) može ponuditi Slobodnu Vlasničku poziciju zalogoprimcu u svrhu zasnivanja založnog prava.
- 14.2. Zalogoprimac mora biti Vlasnik računa HOV koji je otvoren u Agenciji. Ako to nije slučaj, Agencija će otvoriti zalogoprimcu Račun HOV u skladu sa Uputstvima.
- 14.3. Kada je od Agencije zatraženo da upiše založno pravo Agencija mora da utvrdi postojanje pisanog ugovora, sudske odluke ili druge pisane isprave koja, shodno zakonu, predstavlja valjanu pravnu osnovu za zasnivanje založnog prava, te mora da vodi i čuva primjerak takve isprave u svojoj arhivi prije nego što upiše založno pravo u korist zalogoprimca.

- 14.4. Jednom kada je založno pravo upisano, založena Vlasnička pozicija dobija status Založene pozicije i podliježe Uslovima koji su joj priključeni u trenutku kada je založno pravo upisano.
- 14.5. Prava i ovlašćenja koja proizilaze iz Založene pozicije raspodjeljuju se u skladu sa Uslovima koji su joj bili priključeni u trenutku upisa založnog prava, a sve u skladu sa zakonom.
- 14.6. Založena pozicija može dobrovoljno prestati na zahtjev zalagodavca i uz pristanak zalogoprimca ili na neki drugi pravno dopušteni način.
- 14.7. Kada je Založena pozicija dobrovoljno prestala, vraća se na status Vlasničke pozicije koja je postojala prije nego što je založno pravo zasnovano.
- 14.8. Agencija će udovoljiti odluci suda ili drugog nadležnog organa o prisilnom prestanku Založene pozicije, ili zahtjevu zalogoprimca za prisilni prestanak Založene pozicije, ako je zahtjev u skladu sa zakonom, i prenijeće HOV shodno uputstvima sadržanim u takvoj odluci ili zahtjevu, na način koji je u skladu sa Uputstvima.

15. Fiducijarni prenos prava svojine HOV

- 15.1. Vlasnik računa (prenosilac - dužnik) može u svrhu osiguranja prenijeti na drugo lice (lice na koju se prenosi - povjerioca) Slobodne Vlasničke pozicije.
- 15.2. Lice na koju se prenose Vlasničke pozicije mora biti Vlasnik računa HOV koji je otvoren u Agenciji. Ako to nije slučaj, Agencija će, shodno Uputstvima, za tu osobu otvoriti Račun HOV.
- 15.3. Kada se od Agencije zatraži da izvrši fiducijarni prenos prava svojine na HOV, Agencija mora utvrditi postojanje pisanog ugovora ili sudske odluke, koja shodno zakonu predstavlja valjanu pravnu osnovu za fiducijarni prenos prava svojine, i mora voditi i čuvati primjerak takve isprave u svojoj arhivi prije nego što upiše fiducijarni prenos prava svojine u korist lica na koje se Vlasničke pozicije prenose.
- 15.4. Shodno zakonu, i zavisno od sadržaja pravnih isprava koje predstavljaju pravni osnov za upis fiducijarnog prenosa prava svojine, Vlasničkim pozicijama koje postaju predmetom fiducijarnog prenosa prava svojine mogu biti priključeni različiti Uslovi. Postupak Agencije u pogledu takvih Uslova opisan je Uputstvima.
- 15.5. Fiducijarno prenesena pozicija može dobrovoljno prestati na zahtjev dužnika i uz pristanak povjerioca na kojeg je prenijeta ili na neki drugi pravno dopušteni način.
- 15.6. Kada je fiducijarno prenesena pozicija dobrovoljno prestala, vraća se na status Vlasničke pozicije koja je postojala prije fiducijarnog prenosa prava svojine.
- 15.7. Agencija će udovoljiti odluci suda ili drugog nadležnog organa o prisilnom prestanku fiducijarno prenesene pozicije, ili zahtjevu povjerioca na kojeg je Vlasnička pozicija prenesena, ako je zahtjev u skladu sa zakonom.

16. Prinudno Izvršenje, Privremene Mjere i Prisilna Prodaja HOV

- 16.1. Upis prinudnog izvršenja, privremenih mjera ili prisilne prodaje HOV obavlja se, shodno zakonu, prenosom na blokiranu (zamrznutu) Vlasničku poziciju.
- 16.2. Nakon što je Vlasnička pozicija blokirana kao što je navedeno u stavu 1. ovoga dijela, svi dalji upisi obavljaće se isključivo na osnovu odluke suda ili organa državne uprave koji imaju zakonsko pravo na to.

17. Korporativne Aktivnosti

- 17.1. Korporativne aktivnosti uključuju distribucije, kapitalizacije i privilegije koje pripadaju Vlasnicima računa na osnovu njihovog vlasništva nad HOV.
- 17.2. Distributivne korporativne aktivnosti uključuju: obračun i isplatu dividende u novcu, obračun i isplatu dividende u akcijama, obračun i isplatu kamate i glavnice za obveznice, izdavanje prava i drugo u skladu sa zakonom.
- 17.3. Korporativne aktivnosti tipa kapitalizacije, uključuju: povećanje ili smanjenje kapitala, pripajanje i spajanje društava, podjele društava, nove emisije vlasničkih i dugoročnih dužničkih hartija od vrijednosti i druge statusne promjene, u skladu sa zakonom.
- 17.4. Korporativne aktivnosti koje se označavaju kao privilegije uključuju: preuzimanja akcionarskih društava, konverziju HOV, ostvarivanje prava iz HOV i drugo u skladu sa zakonom.
- 17.5. U pogledu onih Korporativnih aktivnosti koje se registruju kod Agencije, Član Emitent je dužan da ispuni sve obaveze koje se odnose na potpunu i pravovremenu dostavu podataka, HOV, novčanih sredstava i drugih materijala koji su određeni Uputstvima Agencije.
- 17.6. Korporativne aktivnosti dijele se na one koje se sprovode posredstvom Agencije i one koje Član Emitent samostalno sprovodi. Kada Član Emitent sam sprovodi korporativne aktivnosti, Agencija mu dostavlja izvještaj o Vlasnicima računa i njihovim Vlasničkim pozicijama sa stanjem na dan koji je odredio Član Emitent. Ukoliko za neku korporativnu aktivnost Emitent želi koristiti posebne usluge, koje nijesu predviđene Uputstvima, a koje su dozvoljene Zakonom, vrsta i način obavljanja usluga utvrdiće se posebnim ugovorom sklopljenim u te svrhe.
- 17.7. Kada Član Emitent odabere Agenciju da u njegovo ime sprovede određenu Korporativnu aktivnost, obaveze Agencije u sprovođenju aktivnosti utvrđuju se ugovorom između Člana Emitenta i Agencije koji slijedi postupak opisan u Uputstvima Agencije.
- 17.8. Dividende i druga korporativna ovlašćenja dodjeljuju se Vlasniku računa. Ako Vlasnik računa ujedno nije i stvarni vlasnik HOV, Vlasnik računa obavezan je da proslijedi dividendu i druga ovlašćenja Stvarnim vlasnicima HOV, i Agencija ne odgovara Stvarnim vlasnicima HOV ako to Vlasnik računa propusti da učini.

17.9. Agencija je dužna da sprovede sve naloge Člana Emitenta u pogledu Korporativnih aktivnosti, pod uslovima, na način i u rokovima propisanim Uputstvima.

18. Upis Prestanka važenja HOV u Agenciji

18.1. Upis prestanka važenja HOV u Agenciji će biti obavljen na bazi naloga Člana Emitenta ili odluke suda.

18.2. Član Emitent izdaje nalog za upis prestanka važenja HOV zbog Korporativne aktivnosti koja je za rezultat imala eliminisanje ili zamjenu svih Vlasničkih pozicija HOV.

18.3. Prestanak važenja HOV obavlja Agencija nakon završetka svih važećih transakcija i nakon ispunjenja svih obaveza koje se odnose na HOV, na način i u rokovima propisanim Uputstvima Agencije.

IV. PRAVILA ZA USLUGE KLIRINGA I SALDIRANJA

1. Opšte Odredbe

1.1. Agencija pruža Članovima usluge kliringa i saldiranja Tržišnih Transakcija koje se nude u formi Pojedinačnog Saldiranja i Ugovornog Saldiranja.

1.2. Tržišne transakcije su trgovine na berzi o kojima Berza izvještava Agenciju.

1.3. Članovi Učesnici pristaju na primjenu Pravila i Uputstava, te se obavezuju da će izvršiti plaćanje i obaviti predaju HOV u Pojedinačnom Saldiranju i Ugovornom Saldiranju.

1.4. HOV se može uključiti u Usluge kliringa i saldiranja, ako je upisana i ako se vodi u Depozitariju za kliring i saldiranje. Kliring i saldiranje se obavljaju samo u odnosu na Slobodne i potpuno otplaćene Vlasničke pozicije na Računima HOV.

1.5. Agencija će svaku HOV koja se vodi u Centralnom Registru nastojati da uključi u Usluge kliringa i saldiranja čim to bude moguće nakon njenog prihvatanja u Depozitarij za kliring i saldiranje. Tačno vrijeme uključivanja zavisice od operativnih kapaciteta Agencije i mogućnosti Agencije da procijeni rizik kliringa i saldiranja koji je vezan uz tu HOV.

1.6. Kada Agencija odluči da je HOV prihvatljiva za Usluge kliringa i saldiranja, o tome će obavijestiti Emitenta HOV, Berze i sve Članove Učesnike. U obavještenju Agencije odrediće se prvi dan trgovanja nakon kojeg će se Transakcije s tim HOV uključiti u Usluge kliringa i saldiranja.

- 1.7. U usluge kliringa i saldiranja uključuju se samo sekundarne transakcije s prihvatljivim HOV, koje su sklopljene na berzama.
- 1.8. Članovi i Agencija dužni su da ispune sve obaveze iz Transakcija koje su uključene u Sistem kliringa i saldiranja na način i u rokovima utvrđenim ovim Pravilima i Uputstvima.
- 1.9. Učesniku koji koristi Usluge kliringa i saldiranja Agencija će otvoriti:
 - obračunski račun HOV na kojem se vode potraživanja i obaveze Člana koje glase na HOV iz Ugovornog saldiranja;
 - Račun za potraživanja i obaveze koje glase na novac u Ugovornom saldiranju;
 - Račun za potraživanja i obaveze koje glase na novac u Pojedinačnom Saldiranju;
 - druge račune kada to je potrebno, u skladu sa Uputstvima.
- 1.10. Ovi obračunski računi HOV i novčani računi se koriste za utvrđivanje prava i obaveza između Člana i Agencije koji nastanu u postupku saldiranja.

2. „To street“ i „from street“ transferi

- 2.1. Ovlašćeni učesnik ima potpunu odgovornost u vršenju kupovine i prodaje HOV, u ime, po nalogu i za račun klijenata. Ovlašćeni učesnik samostalno obavlja sve pravno tehničke poslove s tim u vezi, uključujući povlačenje („to street“ transfer), odnosno vraćanje („from street“ transferi), HOV iz Centralnog Registra, odnosno Depozitarija za kliring i saldiranje Agencije, uz prethodnu verifikaciju klijenta u slučaju „to street“ transfera.
Agencija vlasniku HOV, dodjeljuje zaštićeni kod (PIN kod), čije preuzimanje obavlja klijent lično ili lice koje ima pismeno ovlašćenje (ovjereno od nadležnog organa).
PIN kod sastoji se od četiri cifre i u kombinaciji sa registarskim brojem vlasnika, čini neophodan uslov za pristup govornom automatu, a verifikaciju pojedinačnog „to street“ transfera iniciranog od strane ovlašćenog učesnika, po nalogu klijenta, izvršiće klijent po postupku i na način koji će se bliže urediti posebnim Uputstvom.

3. Kliring i Saldiranje

- 3.1. Podatke o Trgovanjima na tržištu Agenciji dostavlja Berza istog dana kada je Transakcija sklopljena (tzv. T+0), u obliku i roku propisanom Uputstvima.
- 3.2. Podaci o Trgovanju na tržištu se, između ostalog, sastoje od: podataka o Tržištu na kojem je sklopljena Transakcija, o Datumu transakcije, Datumu saldiranja, o Članovima - kupcu i prodavcu, o vrsti i količini trgovanih HOV, jediničnoj cijeni i ukupnoj vrijednosti Transakcije.
- 3.3. Prijemom podataka od strane Berze smatra se da su Trgovanja na tržištu konačna i Članovi ne mogu sprovesti nikakvu izmjenu u vezi tih trgovanja ili ih otkazati.
- 3.4. Agencija može sprovesti izmjene u pogledu Trgovanja na tržištu ili ga otkazati:
 - a) na zahtjev Berze na kojoj je Transakcija sklopljena;

- b) na osnovu naloga Komisije, odluke pravosudnog organa ili organa državne uprave;
 - c) iz drugih opravdanih razloga, predviđenih Uputstvima.
- 3.5. U slučaju izmjene ili otkazivanja Trgovanja na tržištu, Agencija je dužna da izvrši novi obračun obaveza za saldiranje, i da o tome obavijesti Tržište i Učesnike na koje se odnose izmjene Transakcije.
- 3.6. Agencija obavlja dvije vrste kliringa i saldiranja:
- Pojedinačno Saldiranje – važeće odmah;
 - Ugovorno Saldiranje – postaje važeće posebnom odlukom Agencije o početku saldiranja po ugovornom režimu.
- 3.7. Pristup Ugovornom Saldiranju za Transakcije u pogledu svakog pojedinog Datuma saldiranja imaju svi Ovlašćeni Učesnici koji su uplatili traženi iznos u Garantni Fond.
- 3.8. Svi Ovlašćeni Učesnici imaju pristup Pojedinačnom Saldiranju.
- 3.9. Po prijemu Transakcija koje se smatraju konačnim i spremnim za saldiranje, Agencija će razvrstati Transakcije prema vrsti kliringa i saldiranja koje će se primijeniti.
- 3.10. Na transakcije će se primjenjivati postupak Ugovornog Saldiranja ako ispunjavaju:
- a) I Član koji je kupac i Član koji je prodavac imaju pristup Ugovornom Saldiranju;
 - b) nemaju tehničkih grešaka u poljima trgovine;
 - c) na računima prodavca postoje trgovane HOV;
 - d) druge uslove predviđene Uputstvima.
- 3.11. Na sve Transakcije koje ne ispunjavaju uslove za Ugovorno Saldiranje primjenjuje se postupak Pojedinačnog Saldiranja.
- 3.12. Do Datuma saldiranja, Agencija ima pravo na bilo koju Transakciju primijeniti umjesto Ugovornog Saldiranja Pojedinačno Saldiranje i obrnuto.
- 3.13. O bilo kojoj promjeni u vrsti saldiranja moraju se obavijestiti svi Ovlašćeni Učesnici na koje ta promjena utiče.
- 3.14. Agencija će Ovlašćenim Učesnicima dostaviti detaljan izvještaj o Transakcijama za koje je primijenjeno Ugovorno Saldiranje. Izvještaj mora sadržati sve podatke vezane za Transakcije, i u izvještaju mora biti određeno kolike su na Datum saldiranja ukupne novčane obaveze i obaveze u HOV iz Transakcija.
- 3.15. Agencija će Ovlašćenim Učesnicima dostaviti detaljan izvještaj o Transakcijama za koje je primijenjeno Pojedinačno Saldiranje. Izvještaj mora sadržati sve podatke vezane za Transakcije, kao i Poziv na broj koji Ovlašćeni Učesnik, koji je kupac, koristi kod plaćanja kupljenih HOV.
- 3.16. Izvještaji moraju specificirati broj računa Agencije za Pojedinačno/Ugovorno Saldiranje kako bi Član izvršio plaćanje na račun Agencije.

- 3.17. Ovlašćeni Učesnik je dužan da provjeri tačnost i potpunost svih izvještaja, i u roku propisanom Uputstvima obavijestiti Agenciju ako nije primio izvještaj ili osporava tačnost i potpunost izvještaja.
- 3.18. Smatra se da je Član potvrdio tačnost i potpunost izvještaja ako ih ne ospori u roku od 24 sata od kad su mu izvještaji postali dostupni.
- 3.19. Potvrđivanje tačnosti i potpunosti izvještaja obavezuje Člana da ispuni obaveze sadržane u izvještaju, i time se odriče prava na prigovor u pogledu prava i obaveza utvrđenih u izvještaju.
- 3.20. Kako bi se ispunile obaveze za saldiranje vezane za predaju HOV, s Članom mora biti registrovana Slobodna i potpuno otplaćena Vlasnička pozicija Računa HOV Vlasnika računa, na kojoj se nalazi onaj broj HOV koji Član mora predati na osnovu obaveza iz saldiranja.
- 3.21. Ako Vlasnik računa s Članom nije registrovao dovoljan broj slobodno prenosivih i potpuno otplaćenih HOV koji je potreban da Član ispuni svoju obavezu predaje HOV s Računa HOV Vlasnika računa, Član je dužan da riješi tu situaciju prije Datuma saldiranja.
- 3.22. Saldiranje je zamjena HOV za novčana sredstva shodno uslovima Transakcije, Pravilima za Usluge kliringa i saldiranja i Uputstvima Agencije.
- 3.23. Novčana prava i obaveze koje se odnose na kliring i saldiranje postoje između Ovlašćenih Učesnika i njegovih klijenata. Agencija ne snosi odgovornost za tačnost, pravovremenost i potpunost ispunjenja međusobnih novčanih obaveza Člana i njegovih klijenata.

4. Prava i Obaveze u Postupku Ugovornog Saldiranja

- 4.1. U trenutku saldiranja, Agencija postaje druga ugovorna strana u svim Transakcijama koje su primljene u postupak Ugovornog Saldiranja u skladu sa principom Novacije. Međusobna prava i obaveze koje jedni prema drugima imaju Članovi kupci i Članovi prodavci iz Transakcija koje su sklopili, odvajaju se tako da Članovi kupci i Članovi prodavci nemaju više prava i obaveze jedni prema drugima. Prava i obaveze koje su postojale između Članova prelaze na Agenciju. Agencija obračunava prava i obaveze koje se odnose na predaju HOV i na novčana plaćanja, i utvrđuje konačna prava i obaveze za saldiranje.
- 4.2. U postupku Ugovornog Saldiranja obračunavaju se za svakog Ovlašćenog Učesnika sve Transakcije Ugovornog Saldiranja s istim Datumom saldiranja kako bi se došlo do jedne ukupne novčane svote koju na Datum saldiranja ili Ovlašćeni Učesnik plaća Agenciji ili Agencija plaća Ovlašćenom Učesniku. Svaki Ovlašćeni Učesnik je dužan da na Datum saldiranja doznači ukupan bruto iznos trgovanih HOV.
- 4.3. Prije obavljanja saldiranja na Datum saldiranja iz stava 1. ovog dijela, prava i obaveze između Ovlašćenih učesnika iz svake pojedine Transakcije ne prestaju i u slučaju kada je Transakcija uključena u Ugovorno Saldiranje.

- 4.4. Agencija će na Datum saldiranja dostaviti Ovlašćenim Učesnicima niz vezanih izvještaja o konačnom izvršavanju ukupnih prava i obaveza za saldiranje koje glase na HOV i novac, a koje su izračunate u postupku Ugovornog Saldiranja.

5. Default Pravila Agencije

- 5.1. Ovlašćeni Učesnik koji u rokovima utvrđenim Uputstvom ne ispuni svoje novčane obaveze koje ima prema Agenciji imaće negativno stanje na Računu za novčane transakcije u Ugovornom Saldiranju, koje predstavlja dugovanje Člana prema Agenciji.
- 5.2. Ako Ovlašćeni Učesnik ima negativno stanje na računu za novčane transakcije u Ugovornom Saldiranju, pokreće se procedura aktiviranja Garantnog Fonda bliže opisana Uputstvom.
- 5.3. Agencija ima pravo da naplati kazne i troškove vezane za pokrivanje negativnog stanja na Članovom Računu novčanih transakcija u Ugovornom Saldiranju.

6. Računi Kod Banke za Saldiranje

- 6.1. Agencija otvara račun za saldiranje kod Banke za saldiranje, odabrane u skladu sa važećim propisima. Svaki Ovlašćeni Učesnik treba da otvori račun za saldiranje radi transfera novca prema i od Centralnog Depozitarija za kliring i saldiranje.
- 6.2. Agencija treba da evidentira prenose novčanih sredstava od i do Ovlašćenog Učesnika na posebnom računu koji je otvoren u tu svrhu.

7. Garantni Fond- utvrđivanje obaveznih uplata i njihove visine

- 7.1. Agencija garantuje prenos HOV na račune kupaca i plaćanje neto novčanih potraživanja Članovima potražiocima za sve transakcije iz režima Ugovornog Saldiranja, sredstvima Garantnog Fonda.
- 7.2. Kako bi mogla garantovati saldiranje Ovlašćenim Učesnicima, Agencija mora imati dovoljno sredstava da ispuni sve obaveze za Ugovorno Saldiranje koje nisu ispunili Ovlašćeni Učesnici.
- 7.3. Nakon donošenja odluke o obavljanju Ugovornog Saldiranja Agencija će osnovati Garantni Fond kako bi osigurala potrebna sredstva za ispunjenje neispunjenih obaveza za saldiranje, bilo da je riječ o privremenom ili trajnom neispunjenju.
- 7.4. Svi Ovlašćeni Učesnici koji trguju prihvatljivim HOV obavezni su izvršiti uplate u Garantni Fond. Obavezne uplate u Garantni Fond su Osnovna i Dodatna uplata Člana.
- 7.5. Osnovna uplata u Garantni Fond je iznos koji član uplaćuje u Garantni Fond prilikom prijema u članstvo Agencije i u periodu trajanja članstva. Osnovna uplata Članova se izračunava na bazi prosječnih dnevnih vrijednosti neto novčanih obaveza, koje proističu iz poslova sklopljenih na berzi, svih članova, u prethodnoj godini, u visini, po

postupku i na način koji će se urediti posebnim Uputstvom. Visina osnovne uplate određuje se jednom godišnje, najkasnije u roku 30 dana, po isteku kalendarske godine. Iznos osnovne uplate je jednak za sve Članove.

- 7.6. Dodatna uplata u Garantni Fond je iznos koji je pojedini Član obavezan uplatiti u Garantni Fond radi prilagođavanja i amortizacije rizika nastalog povećanjem obima trgovanja toga Člana na berzi u proteklom mjesecu.
Agencija izračunava iznos dodatne uplate mjesečno, za period od prvog do posljednjeg dana u mjesecu, dok se obračun dostavlja članu do 5-tog dana u tekućem mjesecu.
- 7.7. Kada jedan Ovlašćeni Učesnik garantuje za drugog, Ovlašćeni Učesnik koji garantuje mora da uplati u Garantni Fond ukupan iznos uplata koji je izračunat za oba Ovlašćena učesnika.
- 7.8. Metodologija obračuna obaveznih uplata u Garantni Fond bliže se uređuje Pravilima i Uputstvima.
- 7.9. Agencija ima pravo da promijeni formulu za obračun uplata u Garantni Fond. Bilo kakva promjena formule dostavlja se svim Ovlašćenim Učesnicima 15 dana prije primjene nove formule. Ovlašćeni Učesnici imaju pravo na detaljno objašnjenje Agencije o promjenama u formuli.
- 7.10. Agencija će dnevno nadzirati stepen rizičnosti svih Ovlašćenih Učesnika koristeći modifikovanu verziju metodologije koja se koristi za obračun uplata Članova u Garantni Fond.
- 7.11. Ako Član ne izvrši uplatu u Garantni Fond, shodno Uputstvima, Agencija neće dozvoliti nastajanje dodatnog rizika, i Član neće moći da koristi Usluge Ugovornog saldiranja.
- 7.12. Učesnik vrši uplatu u Garantni Fond, prenosom sredstava na poseban račun Agencije za Garantni Fond. Član može najviše 50% njegove obračunate dodatne uplate platiti prvoklasnom bankarskom garancijom, sa rokom važenja najmanje do kraja obračunskog perioda.
- 7.13. Garantni Fond Agencija ne može da koristi u bilo koje druge svrhe osim za pokrivanje negativnog stanja koje nastane radi saldiranja transakcija na Računima Članova za novčane transakcije u Ugovornom Saldiranju. Način korišćenja i popune Garantnog Fonda uređuju se posebnim Pravilima i Uputstvima.

8. Prava i Obaveze u Postupku Pojedinačnog Saldiranja

- 8.1. Agencija pruža Ovlašćenim Učesnicima usluge Pojedinačnog Saldiranja za Trgovanja na tržištu.
- 8.2. Ovlašćeni Učesnik koji kupuje HOV putem Transakcije na koju se primjenjuje Pojedinačno Saldiranje, mora Agenciji platiti novčane obaveze do Datuma saldiranja po dinamici utvrđenoj Uputstvom.

- 8.3. Ovlašćeni Učesnik koji prodaje HOV putem Transakcije na koju se primjenjuje Pojedinačno Saldiranje, mora osigurati da su na Datum saldiranja HOV registrovane s Članom na Računu HOV Vlasnika računa kome je Član alocirao Transakciju.
- 8.4. Agencija će na Datum saldiranja s Računa HOV kojeg je odredio Član prodavac prenijeti na Račun HOV kojeg je odredio Član kupac onaj broj HOV koji je ugovoren Transakcijom, ako je na određenom Računu HOV odgovarajući broj HOV bio registrovan s Članom prodavcem i ako je Agencija primila uplatu od Člana kupca.
- 8.5. Ako su na Datum saldiranja ispunjeni uslovi za prenos HOV s Računa HOV prodavca na Račun HOV kupca, Agencija će prenijeti novčana sredstva s Računa za novčane transakcije u Pojedinačnom Saldiranju na Račun za novčane transakcije u Pojedinačnom Saldiranju Člana prodavca.
- 8.6. Ukoliko na Datum Saldiranja ne budu ispunjeni uslovi za saldiranje neke Transakcije iz režima Pojedinačnog Saldiranja, Član koji je uzrokovao nemogućnost saldiranja dužan je da obezbijedi izvršenje saldiranja.
Ako je saldiranje onemogućeno zbog nedostatka HOV, Član koji zastupa prodavca dužan je da, iz sopstvenih sredstava a po nalogu Agencije, na taj dan (T+3) kupi nedostajuće HOV za svog klijenta. Ovakve trgovine se saldiraju narednog dana, po ubrzanoj proceduri.
Ako je saldiranje onemogućeno uslijed neuplaćivanja novca, Član koji zastupa kupca dužan je na taj dan (T+3) do 14h, iz sopstvenih sredstava uplatiti nedostajuća novčana sredstva.
- 8.7. Ukoliko Član ne izmiri svoje obaveze iz Pojedinačnog Saldiranja, u roku i na način predviđen Pravilima i Uputstvima, Agencija će mu izreći mjeru suspenzije za sve aktivnosti osim za kupovinu nedostajućih HOV ili za uplatu nedostajućih novčanih sredstava. Suspenzija traje do ispunjenja obaveze tj. dok ne kupi HOV ili uplati novac za saldiranje Transakcije.
U određenim situacijama u kojima su detalji Transakcije neodgovarajući ili nepotvrđeni, kada Član ne može ili ne želi da ispuni preostale obaveze iz Pojedinačnog Saldiranja, Agencija će o tome obavijestiti Komisiju za HOV i zatražiti mišljenje u vezi sa razjašnjenjem nastale situacije.
- 8.8. Agencija ne nudi bilo koji oblik garancije za Pojedinačno Saldiranje.
Član je odgovoran za ispunjenje obaveza iz Pojedinačnog Saldiranja.

V. ODGOVORNOST

- 1.1. Agencija je odgovorna za bilo koji gubitak u onoj mjeri u kojoj je gubitak prouzrokovan neodgovornošću, prevarom ili kriminalnim djelom rukovodilaca ili zaposlenih u Agenciji. Ni u kom slučaju Agencija ne odgovara za optužbe koje se odnose na vlasnička prava nad HOV ili za neodgovarajuću praksu koja se odnosi na kupovinu ili prodaju HOV od strane Članova, ili optužbi koje su rezultat svih drugih netačnih ili nepotpunih instrukcija koje se primaju od Člana.

- 1.2. Agencija ne nudi nikakvu garanciju za saldiranja po osnovu Pojedinačnog Saldiranja. Svaki propust kod dostave HOV ili isplate novca u Pojedinačnom Saldiranju rješava se između samih učesnika u transakciji.

VI. NADOKNADA ŠTETE

- 1.1. Svaki Član treba da nadoknadi štetu Agenciji za gubitak, odgovornost ili prouzrokovane troškove, uključujući oporezivanje, tužbe trećih lica i ostale troškove koji se odnose na HOV na računu HOV Člana ili su rezultat nemarnosti, propusta, greške, pogrešnog predstavljanja ili prevare od strane Člana, njegovih rukovodilaca, zaposlenih ili agenata. Član nema obavezu nadoknade štete u slučaju optužbi koje proizilaze iz nemarnosti, prevare ili kriminalnog djela Agencije, odnosno njenih rukovodilaca, zaposlenih ili agenata.

VII. IZMJENE I DOPUNE PRAVILA

- 1.1. Izmjene i dopune Pravila donosi Skupština. Izmjene i dopune se ne mogu odnositi na pravo Člana da istupi iz Članstva Agencije.
- 1.2. Prijedlog izmjena i dopuna s obrazloženjem mora se dostaviti svim Članovima najkasnije 15 dana prije usvajanja predloženih izmjena i dopuna.
- 1.3. Pri donošenju izmjena i dopuna, Agencija je dužna, koliko je moguće, da prihvati primjedbe i prijedloge Članova, i da se pismeno izjasni o razlozima zbog kojih pojedine primjedbe i predlozi nisu uvaženi.

VIII. OBAVJEŠTAVANJA

- 1.1. Ako ovim Pravilima nije drugačije određeno, sva obavještenja Agencije Članovima mogu biti usmena ili pismena, predana lično ili putem pošte, elektronskim putem, telefonom ili telefaksom ili prenosom podataka putem računara. Smatra se da su obavještenja data u trenutku kada su primljena. U slučaju obavještenja putem pošte na onu adresu koju je Član posljednju naveo kao svoju adresu, smatra da je Član primio obavještenje u roku od dva Radna dana Agencije od dana predaje pošti. U slučaju lične predaje na adresu Člana, obavještenje će se smatrati primljenim u trenutku dostave. U slučaju obavještenja Agencije Članu elektronskim putem, telefonom, telefaksom, odnosno kod druge neposredne komunikacije, smatra se da je Član odmah primio obavještenje.
- 1.2. Osim ako je drugačije određeno ovim Pravilima, sva obavještenja Članova Agenciji moraju biti u pismenom obliku, i dostavljena lično ili putem pošte, ili putem telefaksa na dolje navedenu adresu i broj telefaksa (ili na drugu adresu ili broj o kojima će Agencija s vremena na vrijeme obavijestiti Članove):

Centralna Depozitarna Agencija A.D.
Novaka Miloševa bb
81000 Podgorica

Crna Gora

telefon: 231-753

telefaks: 231-754

- 1.3. Obavještenja Članova Agenciji smatraće se da su data u trenutku kada ih je Agencija primila.

IX. REVIZIJA

- 1.1 Godišnje finansijske izvještaje Agencije revidiraće nezavisna revizorska kuća koju Agencija izabere na svojoj godišnjoj Skupštini. Revizija će se obavljati u skladu sa opšte prihvaćenim revizorskim standardima.
- 1.2. U roku od 4 mjeseca po završetku svake poslovne godine, Agencija će omogućiti uvid svakom Članu u godišnji finansijski izvještaj Agencije revidiran od strane nezavisnog revizora. U roku od 30 dana od završetka svakog tromjesečja Agencija će na zahtjev svakom Članu omogućiti uvid u nerevidirani tromjesečni finansijski izvještaj Agencije.

X. ZAVRŠNA ODREDBA

- 1.1 Ova Pravila su punovažna danom dobijanja saglasnosti Komisije za HOV, stupaju na snagu osmog dana od dana objavljivanja u Službenom listu RCG, a primjenjivaće se počev od 01. novembra 2007. godine.

Broj, _____
Podgorica, _____

Predsjedavajući Skupštine